

Stichting Bildts Aigene

NEERLANDS GOD
VERHEERLYKT
IN NEERLANDS VERLOSSING;
TEN DAGE HARER BENAUWTHEID:

TEN DRANGSPOOR

*Om dien GOD in 't toekomende te stellen
tot eenen alleen Veiligen Toculgt.*

IN EENE

LEERREDE,

UITGESROKEN OP DEN PLEGTIGEN
DANK-, VAST- EN BIDDAG,
Op den 19den Maart 1788.

DOOR

VAN ANDRINGA,

Predikant in Jacobi Parochie.

Te LEEUWARDEN,
By ABELUS SICCAMA, op de Eewal. 1788.

*Hare Verlosfer is sterk, Heere der
Heirfcharen is Zyn Naam, Hy zal ha-
re twistzake zekerlyk twisten, op dat
Hy het Land in ruste brenge. Jere-
mia 50 vs. 34.*

Deefe moedgevende belofte za-
gen wy deefer dagen vervult, en
dus 't vertrouwend uitzien der
Opregte in den Lande niet te leu-
gesteld.

Dat was

*Zion zal door regt verlost wor-
den, en hare wederkerende door Ge-
regtigheid, maar daar zal verbre-
kinge zyn der Overtreders, ende der
Sondaars te zamen, ende die den
Heere verlaten zullen ontkomen. Je-
faia 1 vs. 27, 28.*

Het onderwerp myner Biddage
Leerrede in 't voorledene Jaar
1787.

OPDRAGT

AAN ZYNE

DOORLUGTIGSTE HOOGHEID

WILLEM DEN VYFDEN,

PRINCE VAN ORANGE EN NASSAU,

Ec. Ec. Ec.

LANDS ERFSTADHOUDER,

Ec. Ec. Ec.

ALS MEDE

AAN DESZELFS

KONINGLYKE GEMALINNE

FREDERICA SOPHIA

WILHELMINA,

PRINCES VAN ORANGE EN NASSAU,

Geboren PRINCES VAN PRUISSEN.

DOORLUGTIGSTE VORST!

KONINGLYKE VORSTIN!

Mogt 't my gebeuren met Neerlands
gewyde Priesterschaar, de gunstige
omwenteling van saaken in dit Gemenebest op
den laatst gevierden Dank- Vast- en Bededag
te godenken, en wierd ik betaden om gewigtige

O P D R A G T.

reddenen (de Waarheid hulde doende) deese gedagtenis te vereeuwigen.

Ik rekende het voor my geen gering voorregt, op myn eerbiedig verzoek daar toe geredelyk vryheid verkregen hebbende, deese my-Leerrede aan Uwe D. en K. Hoogheden te mogen toewijen.

Thans is dan voor my dat gewenscht ogenblik geboren, waar-in 't my gebeuren mag, dit myn geringe werk met dien Geest van eerbied die men aan Vorstelyke en Koninglyke Personen verschuldigt is, op 't ootmoedigste aan Uwe D. en K. Hoogheden op te dragen.

Verzekert zynde, dat Uwe D. en K. H. de stoffe waar op myne Leerrede gegrond is, als de Hartetaal van alle ware Nederlanders zult beademen.

Schreef de oude Kerk hare Verlosfinge uit de benauwtheid toe aan den Heere, en vestigde dezelve steeds in volgend dagen op dien God 't oog als haren toevlugt: Wy erkennen ook den Heere alleen als onzen redder van de dagen onzer Vaderen af, tot op deesen dag, en op dien God als onzen veiligen toevlugt blyven ook steeds onze oogen gevestigd.

Dan naast God, en als middelen in des Heeren

O P D R A G T:

Heeren hand, zyn 't D. en K. H. Uwe D. en K. Voorvaderen, aan wien wy Neerlands Volk de Grondvesting van dit ons Gemenebest, en de onwaardeerbare kleinodien van VRYHEID en GODSDIENST verschuldigt zyn, myn Geest wordt levendig, zoo dikwerf ik aan die Helden als andere Mosesen en Josuaas gedenk volgde ik myne genegenheid, ik schetste de byzonderheden die met betrekking tot deese Doorlugtige Vorsten in 's Lands geschiedenissen vermeld zyn.

Ik sprak van Willem den Ouden, die den Hervormden Godsdienst omhelsde, van zyne twee groote Zoonen, Willem de Eerste 's Lands Vader des Hemels Bondgenoot, en van Jan van Nassau dien grooter bevorderaar van de Unie te Utrecht: ik vermeldde dan ook van den grootmoedigen en dappersten Maurits, den grootsten Capitein zyner Eeuwe, zelfs de Vyanden Rigters zynde, en van Frederik Hendrik zynen Broeder.

Dan ik bedwiage mynen Geest; trouwens de Oranje en Nassause Helden, zyn ook boven mynen lof. De Digtters hebben er van gezongen in haare reien, zy zyn vereeuwigd in 's Lands geschiedenissen, en leven in 't

O P D R A G T.

harte van alle egte Vaderlanders. En ook myn oogmerk gedooft 't niet, in deesen mynen opdragt.

Ik vergenooge my dan Doorlugtigste Vorst en Koninglyke Vorstin! (*Wien 't waare Welzyn van Land en Kerk aan 't harte gaat, die 't uwe grootste eer, en duurste verplichting rekent, derzelver waare belangen op 't voetspoor van uw D. en K. Vader, en Voorvaderen te stellen, tot 't groote voorwerp uwer bedoelingen, en steeds vurig wenst die te behartigen,*) om uwe D. en K. Hoogh. met en benevens Neerlands Inwoonderen, van harte geluk te wenschen, met de zoo zeer gewenschte en gezegende omwenteling van zaken in dit ons Gemenebest: waar mede Neerlands Godt 't Volk van Neerland bevooregt heeft.

Een omwenteling! die 't harte van alle Getrouwe in den Lande, in oprechte dankbaarheid tot den weldoenden Godt ontstoken heeft, een omwenteling: die alle ernstige aanroepens van Gods Naam, als een gunstige verhoringe hunner ootmoedige en ernstige smekingen, tot Godt in de dagen van benauwtheid opgezonden, erkennen: Jaa een om

O P D R A G T.

omwenteling! waar uit onder den Zegen des Allerhoogsten, de allerwenschelykste en gezegende gevolgen, met grond worden te gemoet gezien.

De Grootte Albestierder, door Wien de Koningen Regeeren, en de Vorsten Gerechtigheid stellen, verwaardige Uwe D. en K. Hoogh. ook steeds met aanbidding en nedrige Dankzegging, het goede van Gods Hand hier in zichtbaar doorstralende te erkennen, en den grooten Weldoener in deesen steeds te verheerlyken, Hy gunne Uwe D. en K. Hoogh. tot in een lengte van dagen, de heilzame gevolgen hier van te zien in andere, en te ondervinden, in Uwe D. en K. Personen en Huis.

En op dat ik deesen eindige.

DOORLUGTIGSTE VORST!

De Algenoegzame bekroone Uwe D. H. bestendig, met de beste Zyner Zegeningen, zoo Lighamelyke als Geestelyke, Hy geve Uwe D. H. steeds onder opzien naar de wysheid die van boven is, werkzaam en waakzaam bevonden worden, tot Heil van Land en Kerk, en begunstige steeds uwe pogingen met Zyne Goddelyke goedkeuringe. * 4 KO-

O P D R A G T.

KONINGLYKE VORSTIN!

Aan wien Neerlands Volk dezer dagen door Uw roemrugtig gedrag, ten duursten verplicht en dus ook met recht nauwer in liefde verbonden wierd, myn harte wensch is.

Dat Uwe K. H. geduurig een ryke overvloed van allerlei heil, uit de bodemloze schatkameren van Gods algeneegzaamheid moge genieten, en dus een gezegend voorwerp van 's Hemels hoogstgeschatte gunst moogt bevonden worden.

Uwe V. en K. telgen doe Jehova Godt opwasfen ter Zyner Eere, en groot worden tot Uwer blydschap, Hy ruste dezelve toe met alle nodige gaven en bekwaamheden om ook ter Zyner tyd gezegende werktuigen in Gods Hand te zyn tot ware Welzyn van 't Dierbaar Vaderland.

De naam van Uw D. en K. Huis worde voortgeplant tot in 't laatste nageslacht, de God des levens, spare Uwe D. en K. Hoogh. benevens deszelfs V. en K. Huis, nog lange in den Lande der levenden, en brenge Dezelve naa 't uitdienen van Zynen raad hier op Aarden over in de Zalige gewesten van Eeuwige onsterfelykheid, om als dan in den He-

O P D R A G T.

Hemel der Heerlykheid in de onmiddellbare nabyheid van den Drie-eenigen Godt, Uw Eeuwig met vlekkeloze Haleluas in den algeneegzamen te mogen verlustigen, en met alle de Zalige Hemelingen storeloos uit te galmen: *De Zaligheid zy onzen Gode en de den Lanne, Zoo bidt en wenscht*

DOORLUGTIGSTE VORST!

EN

KONINGLYKE VORSTIN!

Uwe Doorlugtige en Koninglyke Hoogh.

Ootmoedigste en onderdanigste

Dienaar

S. van ANDRINGA.

B E R I C H T

A A N D E N

L E E S E R.

Wyl 't myn oogmerk was, deese Leerrede, zoo als dezelve van my in 't openbaar was uitgesproken, ter Drukpers over te leveren, zoo hebbe ik daar by geene aanmerkingen gevoegt.

Ik heb dus den Leefser niets te berigren dan dit eenige, dat zekere uitdrukkinge (a) door enige myner Horeren euvel opgenomen, my aanleiding gegeven heeft, (daar ik by 't opmaken myner Leerrede niet aan gedagt hadde,) om dezelve door den Druk gemeen te maken.

Dan 't berouwt my niet, terwyl ik langs deesen weg van zelfs daar toe geleid word,
om

(a) Te vinden in de Leerrede zelve, pag. 31 onder aan, 't welk mogelijk ware de wensch van veel geluks, gebeurd zoude zyn.

B E R I C H T *aan den* L E E S E R.

om een doorsamen gedenkzuil van myn bestendig aanleven aan 't Doorlugtig Huis van Oran-ge en Nassau op te rigten. *En My met anderen niet na de wisselvallige veranderinge der tyden geschikt hebbe.*

BIDDAGS LEERREDE

Over *Pfaln 46: v. 2.*

VOORAFSPRAAK.

Het grote oogmerk M. T., waar toe wy op desen dag als in Gods tegenwoordigheid, agtervolgens 't Hoge bevel onser Gebiedende Overheden, als een eenig Man t' saam geroepen zyn, is buiten allen twyffel geen ander, dan om aan de eene kant, Gods ongehoudene en allesins verbeurde Goedheid het dierbaar Vaderland bewefen, ook bysonder op de allertzichtbaarste wyze in deese dagen, met hartgrondige dankbaarheid te erkennen, en aan de andere kant om voor 't toekomende onder opregte belydenis van onze schuld, en hartgrondige smeekbede om vergiffenis en afland van dezelve in 't bloed en doot den Geest van Christus, de dure belangens van Land en Kerk aan de Waakfame, en Veilige forge, van Neerlands God met ernstige en diep ootmoedige smeekingen aan te bevelen, dan zullen wy hier aan, soo als 't ons betaamt

A

beant.

beantwoorden, niet minder dan Goddelyke genade uit der hoogte hebben wy daar toe nodig, en is die by den Genaden-Throon te zoeken, koom laten wy ons derwaards heenen wenden, en in Jesus naam den Genadenryken en Onfermenden God, om Zynen hoogstnodigen Zeegen aan roepen, was het in Geest ende in Waarheid, althans op volgende Wyse:

Psaln 46: 1, 2.

GOD is onse toevlugt, en sterkte, Hy is kragtelyk bevonden, een hulpe in benauwteden.

Dat de Ware, Oprechte en Getrouwe in den Lande, den welken 't wezendlyk belang van Land en Kerk aan 't harte gaat, en die ten dien einde steeds hunne smekingen Throonwaards opzenden, de vaste Grondzuilen zyn van Kerk en Burgerstaat: sal niemand die anders het onfaalbaar Woord van den Eeuwigelevenden God raadpleegt, een oogenblik in twyffel kunnen trekken: Hier uit dan mag ik te regt besluiten, dat even daarom der sulker gedrag, onder de Handelingen der

der Goddelyke Voorzienigheid, met een Land en Volk, het zy onder opgehoudene verschoningen, of onder nog drukkende rampen en onheilen, ons regtmatig verstreken kan tot een pryswaardig voorbeeld van navolging, de overweging, de ernstige en bedaarde overweging hier van, heeft myn aandacht gevestigd op de woorden die ik uw reeds heb afgelesen, ten einde om die te leggen ten onderwerp myner Leerrede in desen dag. En

A. Dese myne keuze zal niemand myner Hooreren kunnen wraken, die sig erinnert hoe menigwerf de Goedertierene en Alvermogende God Zyn Arm tot redding van Neerland ter tyd haarer benauwtheid heeft uitgestrekt; gelyk 't ook was ten desen Dage: die daar by in aanmerking neemt, hoe eenig en alleen onse Verlosfinge van nog drukkende of dreigende onheilen, by dien Magtigen Uithelper te zoeken, en te vinden is, en dus het past ons Neerlands Volk, so ooit thans met een vereendharte tot roem van Gods verbeurde Goedheid te samen in te stemmen, en uit te roepen *De Heere is kragtig bevonden een hulpe te zyn in benauwtheid.* Daar by om verder voor 't toekomstige tot welzyn van dit ons Gemeenbest,

ons heil by den Heere te soeken, om dus te doen blyken dat het de taal van ons harte is *God is onse troost en sterkte.*

B. De Heere zelve vertegenwoordige zig ten dien einde in 't midden van ons, en verwaardige ons naa Zyne Wille tot Zyn Eere en ons wesendlyk Heil, en tot medewerkinge van 's Lands behoudenisfe, Zyn Woord te spreken en te hooren Amen.

Zonder my met een angstvallig onderzoek besig te houden, by welke gelegenheid dit Goddelyk Lied is gemaakt, soo seg ik maar alleen, in navolging van veele groote en Godvrugtige Kerkvaderen, dat deesen Psalm tot algemeen nut der Kerke in volgende dagen schynt opgesteld te zyn, om in navolginge van 't Godvrugtig Israël ter dier tyd den Allerhoogsten Godt en eenigsten Weldoener, voor de door Hem bewesene Weldaden met hart, mond en daden groot te maken en te verheerlyken: En om voor het toekomende alle zyne belangen in des Heeren hand te stellen, en zyn heil van den Heere en van Hem alleen te verwagten en te gemoet te sien. Op deesen gelegden grond nu gaan wy over ter beschouwinge van de woorden van onsen Text.

C. In

C. In welkers behandeling wy dus zullen te werk gaan, dat wy

AA. *Eerst.* De woorden selfs kortelyk zullen openen, en dan

BB. *Ten tweeden.* Volgens ons oogmerk ter nadere toeëigening daar van ons gebruik zullen maken.

A. *Belangende 't Eerste.* Soo vestigen wy.

AA. *Eerst* onsen aandacht op de Godverheerlyke erkenenis van 's Heeren Goederterendheid ten dage der benauwtheid aan zyn Volk ter hunner reddinge bewesen.

N Het is dan 't Geestelyk Israël de Kerke Gods, die hier sprekende wordt ingevoerd, en met diepen indruk laevendig ingeleid in de groote kragtige, en ongehoudene Verlossing aan haar bewesen, Gods onwankelbaare trouwe ter Zynere eere wenst te verceuwigen, gedagtig zynde aan des Heeren Woord, te vinden Psalm 50: *† 23. Wie dank-offert zal my eeren, en die zynen weg wel aanstelt, zal ik myn Heil doen zien.*

3 Zy dan erkennen hier den Heere als den eenigsten springader van hun Heil, en dus

A 3

aus is 't hun harte taal *Hy is kragtig bevonden een hulpe te zyn in benauwtheid.*

NN Denkt hier dan T. aan den Drieënigen Volzaligen en Getrouwen Verbonds Godt, die ten teken van Zyn onveranderlyke Verbondstrouwe steeds ten goede van de Zyne gedenkt aan Zyn Verbondt, en trouwe houdt met Zyne gunstgenoten tot in der Eeuwigheid, ter eeren Gods nu roemt hier de Kerk met vrolyk zingende lippen, dees trouwe Gods ter harer Verlosfinge beweesen, zeggende *Hy is kragtig bevonden een hulpe te zyn in benauwtheid*, en seker met regt immers.

Menigwerf, het zy dat zy 't oog vestigen op de dagen hunner Vaderen, het zy op hun eigen ondervindinge, er was voor hun allesins ruime stoffe ter herdenking, en erkentenis van 's Heeren weldaden.

Sloegen zy 't oog op de dagen hunner Vaderen, 't was dan hun harte taal *Gon wy hebben 's met onse ooren gehoort, onse Vaderen hebben 't om vertelt, Gy hebt een groot werk gewrogt in hunne dagen, in de dagen van ouds, Gy hebt de Heidenen uit de bezittinge gedreven; maar hun lieden geplant, zy hebben 't Land niet*

geerft door hun Seuerd; hun arm heeft hun geen heil gegeven, maar Uw rechterhand Uw arm, en 't ligt Uw oet aangesigt, om dit gy een welbebagen in hen haddet, Psalm 44. v. 2—6., en seker met regt. Immers

Zogteden hunne Vaders onder een harde en slaafche dienstvaardheid in Egipten, door de tyrannie en overheerschinge van den wreden Pharao, was dit voor hun een tyd der behaauwtheid, zie daar, de magrige Jacobs, had zyn hand uitgetrekt ter hunner Verlosfing, de Heere zag hun Verdrukkinge en hoorde hun geschrei, *daarom zegt de Heere ben ik nedergekomen om hen te verlossen uit de hand der Egiptenaren, op dat ik hun opvoerde uit dat Land, tot een goed en ruim Land, tot een Land overvloeyende van melk en honing, Exod. 3. 7, 8, 9.*

Daar by was 't in volle nadruk voor hunne Vaderen, een dag der benauwtheid, wanneer zy schoon uit Egipten verlost, zig bevonden, aan hunne vierde legerplaatse voor Pihachiroth, tuschen Migdol en de Schelf Zee: Hoe bange was 't hun hier, immers van vooren hadden zy de Zee, die voor hun onoverkomelyk was, van agteren

de gansche Magt van hunnen wraakgierigen Vyand, die niets dan hun ondergang bedoelde, aan beide zyden hadden zy een menigte van ongenaakbare Bergen en steile Steenrotsen, te onbruikbaar om aan een geheel Leger een bekwaame doortogt te geeven, en dus was er naa 't uiterlyk aansien geen hoope van uitkomst te scheppen, daar en tegen elk dage dat deese hunne Legerplaats de slagbank, en hunne lichamen 't offer van Pharaös zweerd zonden zyn, die vast naderde om 't vuur van zyn gramschap door hun bloed te blussen, en dan in vollen zegenpraal naa zyn Land weder te keeren, dan siet wat gebeurt er, Godt die 't heil en de sterkte van Zyn Volk is, wierd ook hier voor hun bevonden kragtig een hulpe in benauwtheid, immers als de nood op 't hoogste was, hoorde de Heere 't Gebed van Moses, en 't geroep des Volks, en bevyde hun door een Wonder Zyner Mogendheid, van het dreigend gevaar, en dat door de Zee voor hun te klieven, zoo dat de Wateren stonden aan weerskanten als bergen, en zy sonder stoot of slag veilig door den diepen Afgrond konden heenen gaan, terwyl Pharao vermetel hunne voetstappen drukkende, op 't Goddelyk

te-

tegenbevel met al zyn Heirbenden door de Wateren overstromd wierd, en dus in het harte der Zee zyn graf vond.

c. Nog eens. Hoe menig maal was 't voor Israël een tyd der benauwtheid in de dagen der Rigteren, wanneer dan door deesen, dan door genen Vyand een enge band om hunne lendenen gelegd wierd, dan steeds wanneer hun nood op 't hoogste was, betoonde zig de Heere aan hun een magtige uitredder, wordende geduurig voor hun kragtig bevonden een Hulpe in benauwtheid, zoo als uit de geschiedenis der Rigteren kan nagezien worden. Dan niet alleen de dagen hunner Vaderen,

Maar ook hunne dagen, leverden onwrikbare bewyfen op, ter bevestiginge deeser Waarheid, immers

e. Was het hun allesins bange ten tyde van den Godvrugtigen Koning Aza, wanneer Zerag den Koning der Mooren, met een ontzaggelyk Leger van duifendmaal duifenden tegen hun zig in slagorde stelde, was er naa den uiterlyken schyn voor hun niet dan de nederlage te wagten, ziet wat gebeurt er, de Godvresende Koning Aza keerde zig

tot den Heere, smekende om Zyne hulpe, dringende zyne smekingen aan door uit te roepen, wy steunen op Uw en in Uw Naam zyn wy gekomén tegen deefse menigte, en ziet de Heere hoorde het Gebéd Zynes Knechts, deed hunne Vyanden vlieden voor hun aangefigt, en be kroonde hun met een zegepralende overwinninge over alle hunne hateren.

Daar by was 't voor hun een dag der benauwtheid, wanneer de Moabiten, Ammoniten, en die van 't Gèbergte Zeir, tegen hun opkwamen, met een ontzaggelyke menigte, in de dagen van Jofaphat: Deefe Koning nu riep een Vasten uit, en vergaderde 't gansche Juda voor 't aangefigt des Heeren, om hulpe van den Heere te verfoeken, en Jofaphat verbief zyn stemme tot den Heere, zeggende ó Heere Godt onfer Vadersen, zyt Gy niet die God in den Hemel, ja Gy zyt de Heerscher over alle de Koningryken der Huidenen, in Uwe hande is kragt en sterkte, zoo dat niemand zig tegen U stellen kan, in ons en is g en kragt tegen deefe menigte, en wy en wisten niet wat wy doen zullen, maar ons oog is

op Uw, dan fiet wat gebeurt er, de Wonderdoende Godt, die niets te wonderlyk is, neigde Zyn oor naa de smekingen van Jofaphat, hunne Vyanden wierden geslagen voor hun aangefigt, en zy wierden overwinnaars over dezelve, en dus wierde de Heere voor hun bevonden kragtig een Hulpe in benauwtheid.

Eindelyk doe ik hiet nog by hoe de Kerke Gods met volle regt deefe blyde juichtaal kondé en mogté aansieffen, in de dagen van den vromen Koning Hiskias, waar op voornamé Uitleggers menen dat hier gezien wordt in dit Lied, te weeten toen den Godvergetenen Koning van Assyrien Sanherib, opkwam met zyn Heirmagt tegen alle de vaste Steden van Juda, en tegens Jerusalem, met dien toeleg om deselve voor zyn Wraak-swaard te doen bukken, en aan zyn wreede heerschappye te onderwerpen, waar door gansch Juda als in de uiterste benauwtheid was: Dan hoe droeg zig de Godvrugtige Koning Hiskia: Hy wendede met de uiterste omsigtigheid, onder ernstige raadpleginge met zyne Vorsten en Helden alles aan, om zig in staat van tegenweer te stellen, tegen deefsen grooten en magtigen Vyandt: Dan
voor

vooral overtuigt dat Schild en Spiese sonder des Heeren hulpe niets en vermogen, zoo keerde hy zig met zyn Godverligten Propheet tot den Heere, den Veiligen toevlugt en magtigen Redder, om van Hem met ootmoedige ernstige en opregte smekingen Hulpe te verfoeken, en dat met een gelovig vertrouwen van verhoringe; terwyl hy welgemoedigt op deesen grond zyn Volk toeriep, *zyt sterk en hebt goeden moed, want die voor ons is, is sterker dan alle die tegen ons zyn.* En ziet M. T. ten blyke hoe die geene die den Heere verwagten niet beschaamdt zullen worden, de Wonderdoende Godt beschikte op 't alleronverwagst eene kragtige Verlosfinge uit de benauwtheid, immers de Engel des Heeren voer uit in het Leger der Assiriens, en sloeg in eenen nacht bandert en vyf en tagtig duisend Man, en doe zy zig des morgens opmaakten, fiet die alle waren doode lighaamen, waar op Sanherib met schaamte weder keerde naa zyn Landt, en ten loon zyner ongerechtighd, door Adramelog en Sareser zyne Zoonen met den zweerde gedood wierd, *zoo vierde dan de Heere op een onverwagt oogenblik, en ult in eenen nacht, tegen der Vian-*
den

den verwagtinge, voor Zyn Volk bevonden kragtig een Hulpe in benauwtheid.

¶ Wanneer wy nu met aandacht en opmerkinge by 't gezegde stille staan, hadden dan des Heeren Volk, had de Kerke Gods niet de gewigtigste redenen, om hunne blyde Lofgalmen aan te heffen, en uit te roepen de Heere is kragtig bevonden te zyn een Hulpe in benauwtheid: Jaa seeker, en hier mede zal dan worden aangewesen

aa Hoe zy met een verenigt harte, deese hunne zoo groote gunstige en onverwagte Verlosfinge aan de Heere den Heere alleen wenschten toe te schryven, om dus Zyne grootheid en goedheid te verbeerlyken en groot te maken, zeggende niet ons ó Heere niet ons maar Uwe Naam alleen geeft de eere.

bb Hoe zy hun ten duursten verplicht rekenden tot ootmoedige, opregte en Waaragtige dankbaarheid, om hunnen Zegentryken Weldoener met hart, mond en daden groot te maaken, en hun selven als een Offerhande der dankbaarheid by vernieuwinge aan den Heere en Zynen Zaligen dienst nader en nauwer te verbinden, dit was de beerschende lust en zugt der
op

opregte en getrouwe in den Lande, terwyl zy ook andere daar toe met allen ernst zогten op te wekken, door hun toe te roepen *maakt den Heere met ons groot, en laat ons te samen Zynen Naam verhogen*: Dan gelyk zy 't goede van den Heere genoten, met dankbare harten wenschten te erkennen:

BB Zoo was het ook hün heilige toelag, om voor 't toekomende, onder een neerflig gebruik maken der van God georden- de middelen, 't oog op den Heere te vestigen en hunne sterkte onder allerlei wederwaardig- heden in den Heere en in den Heere alleen te grondvesten, gelyk zy aanduiden met deese woorden *God is onse toevlugt en sterkte*. Ik zal weder

N Deese woorden eerst kortelyk openen

5 En dan ten tweden aan- wyfen hoe de Heere de Zyne een toevlugt en sterkte is, en dus hoe de Kerk met regt konde en mogte zeggen *Godt is onse toevlugt en sterkte*

NN Wat belangt het eerste.

1 Het is God, de aller- hoogste Godt, de Heer der Heerscharen, waat van hier de Kerk spreekt, die Zyne Verlosfing-
gen

gen zoo in vorige dagen als ook aan hun groot en veele gemaakt hadde, op dien God nu wenschen zy by aanhoudentheid het oog te slaan, Hem agter aan te kleven, en in wat bekommerlyke omstandigheden zy ook ge- bragt mogten worden, van Hem en van Hem alleen hun hulpe te gemoete te sien, en daar- om

2 Is 't de taal van *hün barte God is onse toevlugt en sterkte*.

3 Eerst dan seg- gen zy *God is onse toevlugt*. Een toevlugt weten wy is naa den letter een welverzekerde plaats, die wel bemuurd, en beschansd is, wer- waards men heenen vliedt ter zyner beveiling, tegen annaderende Vyanden, of andere dreigende onheilen, 't is even daarom, dat de Heere menigwerf by eenen toevlugt vergeleken wordt, zoo lees ik Psalm 90 v. 1. *Heere Gy zyt onse een toevlugt geweest van geslagte tot geslagte* en in de 62 Psalm v. 9. *Vertrouwt op Hem 't aller tyd o Volk, stord u lieder harte uit voor Zyn aangezigt, God is onse toevlugt Zela*. En seker met volle nadruk draagt de Heere deese naam en noemt Hem dus de Kerke, om dat alles wat men beoogt in een
eigent-

eigentlyke toevlugt, namentlyk behoudenis en veiligheid tegen alle gevaren en onheilen, in volle kragt en nadruk in den Heere te vinden is: Hoe nadrukkelyk verтоont dat de Man naa Gods harte David Psalm 91 v 1, 9, 10, Die in de schuilplaats van Allerhoogsten is geseten, zal vernagten in de schaduw des Almagtigen: Gy Heere zyt myn toevlugt, den Almagtigen hebt Gy geselt tot Uw Hoogvertrek, Uw en zal geen kwaad wederbaren, nog geene plage zal tot Uwe tente naderen, ten blyke nu dat de Heere de Zyne een allezins veilige toevlugt is.

¶ Zoo noemt Hem de Kerk te gelyk hunne Serkte, zynde voor hun een sterke, vaste en ongenaakbaare toevlugt, meermalen worden even daarom deese twee woorden te zamen gevoegt, zoo juicht immers de Dichter Psalm 71 v 7. Gy zyt my eens sterke toevlugt, en in den 62 v 7, 8. Hy is immers myn rofsteen, en myn heil, myn Hoogvertrek, ik en zal niet wankelen, in God is myn heil, ende myn cere, de rofsteen myner sterkte, myn toevlugt is in God.

¶ Dan laten wy eens wat meer in 't byzonder gadeslaan:

¶ Hoe

¶ Hoe en in welken opzigt de Heere de Zyne eene toevlugt en sterkte of dat het zelve is, een sterke toevlugt bevonden wordt.

¶ Voor eerst. Om dat God groot van raad en magtig van daad is, de Almagtige die Zyn kragt betoont, en oefent ter kragtdadige bewaringe en beveiliging van de Zyne tegen alle gevaren, en tegen den list en 't geweld hunner magtige en menigvuldige Vyanden, 't is daarom haare Verlofser is sterk, Heere der Heersbaren is Zynen naam, Hy zal haare twistsake twisten, op dat Hy het Landt in ruste brenge Jer. 50 v 34. Waar mede de Zalige ondervindinge van des Heeren gunstgenoten instemt Psalm 34 v 6. Zy hebben op Hem gezien, en Hem aangelopen als een Waterstroom, en haare aangezigten en zyn niet schaamrood geworden.

¶ Om dat ook de Heere de Zyne moed, kragt en vermogen schenkt, om in Zyne naam kloeke daaden te verrigten, en aan hunne Vyanden sterken tegenstand te bieden, zoo dat zy in en door Hem alles vermogen, en door des Heeren kragt als overwinnaars de zegepraal behalen over alle hunne

B

Ha.

Haters en Vyanden. Hier omtrent heft de Kerk ook haare blyde Juichtaal aan, gevende dus alleen den Heere de eere, in de 18 Psalm *Het is God die ons met kragt omgordt, Hy maakt onze voeten als dat binden, Hy leert onze handen ten sryde, Hy ondersteunt ons door Zyne regterhand, Hy omgordt ons met kragt ten sryde, Hy doet onder ons nederbukken alle die tegen ons opstonden.*

Ik doe er in de derde plaats nog by, ten blyke dat de Heere de Zyne een sterke toevlugt is, zoo zeggen wy. — De Heere is voor hun zulk een toevlugt, waar in zy ongenaakbaar zyn voor alle hunne Vyanden, zoo dat niemand of niets hun wezendlyk kan hinderen, hoe nadrukkelyk wordt dit vertoon in den 91 Psalm y 4, 5, 6, 7. *Hy zal u dekken met Zyne vlerken, en onder Zyne vkrugelen zult gy betrouwen, Zyne Waarheid is een rondafse en een beukelaar, gy zult niet vreesen voor den schrik des nagts, nog voor de pest die des daags vliegt, voor de pestilentie die in de donkerheid wandelt, en voor 't verderf dat op de middag verwoest, aan uwe zyden zuller er duizenden vallen, en tien duizenden aan uwe regterhand, tot uw en zal niet genaken.*

ten. — De Heere is voor hun een steeds geopende toevlugt, aan alle plaatsen, en in alle tyden, werwaards zy 't steeds mogen heenen wenden, hoe groot ook hunne gevaren, hoe magtig veel ook hunne Vyanden zyn, zy kunnen verzekerd zyn dat zy daar altoos veilig zullen bevonden worden, de Heere is een hoog vertrek voor de verdrukte, een hoog vertrek in tyden van benauwtheid, ja die dog den Heere verwagten en zullen niet beschaamd worden, — ja eindelyk om dit niet verder uit te breiden, de Heere is ook voor de Zyne een altoost bestendige en onverliesbaare toevlugt, een toevlugt die onveranderlyk dezelve is en blyft, ook onder alle de trouweloosheden, en snoode ondankbaarheden van Zyn volk, ja een toevlugt niet voor dagen of jaaren, maar een Eeuwige toevlugt, zynde een toevlugt geweest voor de Zyne door alle tyden heen, nog voor Zyn volk een toevlugt, ja een toevlugt voor 't nakomende Geslagte door alle de afrollende Eeuwen, tot aan de voleindiginge der Waereld.

¶ Nu is ons niet meet over, dan dat wy nog met weinige inzien, en overwegen wat de Kerk met deeze zoo nadrukke-

lyke uitroep aanduid, *God is onze toevlugt en sterkte*. Hier door dan zal

ez In de eerste plaats werden aangewezen, hoe zy onder eene bedaarde herdenkinge van des Heeren Goedertierendheid en hulpe aan hun bewezen, zoo in de dagen hunner Vadersen, als in hunne dagen, hunnen weg met opzigt tot het toekomstige op den Heere wenschen te wentelen, hunne personen, alle hunne byzondere belangen, mitsgaders de algemene belangen van Land en Kerk aan de waakfame zorge en getrouwe hoede van hunnen Goedertierenen Weldoener, Magtigen Beschermmer, en Medelydenden Ontfermer wensten aan te beveelen; onder die ootmoedige, nedrige en ernstige verhogtinge tot den Heere; dat Hy tog allesins met hun mogt zyn.

ez Ten tweede duiden zy hier mede aan, hoe zy met afzien van allen vleeschen arm, en nietige riedtaven, hunne sterkte in den Heere en in den Heere alleen wenschten te grondvesten, zynde het de taal van hun harte, waarlyk te vergeefs verwacht men 't van de bergen, en van de menigte der beuvelen, waarlyk, in den Heere onze God is alleen

alleen Israëls Heil, en dus het was hun harte zugt, om niet hun vertrouwen te stellen op de magt hunner Wapenen, op de menigte hunner Ruiteren, of op het veeltal hunner Voetknegten, nog op derzelve Schilden en Spiesfen, nog op de sterkte hunner Muuren, Gragten en Verschanfingen, nog op magt der Bondgenoten: maar alleen op den Heere der Heirschaaren, roepende uit tot Uwe naam, en tot Uwe gedagtenis is de begeerte onzer Zielen, deze vermelden van Waagens en geene van Paarden, maar wy zullen vermelden van den naam des Heeren onzes Gods, door Uw zullen wy onze wederpartydiers met hoornen slaten, en in Uwe name zullen wy vertreden, alle die tegen ons opstaan.

ez Ja eindelijk zeggen zy God is onze toevlugt en sterkte; zy dan geeven hier mede te kennen, hunne allefide vergenoegtheid en wel te vreedentheid in deeze hunnen toestand, en dus wat hun ook wervervaarde, en in welke angstvallige omstandigheden zy ook mogten geraken, hoe ang en bang 't er ook mogte uitzien, zy wensten 't naa den Heere heen te wenden, en welgemoedigt hunne hulpe van den Heere te gemoete

te zien, gelyk wy uit hun allefins gemoedigde en vertrouwende taal kunnen zien § 2, 3. *Waarom zullen wy niet vreesen, al veranderde de aarde haare plaats, al wierden de bergen verzet in 't harte der zee, laten haare wasseren bruïsen, laten ze beroerd worden, laten de bergen daveren door derzelver verheffingen, de beekkens der rivieren zullen verblyden de Stad Gods, de Woningen 't Heiligdom des Allerhoogsten.*

TOEPASSINGE.

B Laten wy nu volgens ons gemaakt bestek overgaan, om van deeze verklaarde woorden ter nadere toeëigeninge ons gebruik te maken.

AA Hadden de getrouwe in den Lande onder Judäs Volk de allergewichtigste redenen, om deeze blyde Juichtaal aan te heffen, zoo met opzigt tot de dagen hunner Vadersen, als met betrekkinge tot hunne dagen, *De Heere is kragtig bevonden een hulpe te zyn in benauwtheid.* Die in 't midden van Neerlands Volk oogen op de rechte plaats hebben, vinden

ruime

ruime en overvloedige stoffe, om ook deeze taal de hunne te maken, en hier mede instemmen, De Heere is ook ons kragtig bevonden te zyn een hulpe in benauwtheid.

R Hoe kragtig toch wierde deeze waarheidt bevestigd, ter tydt van de nog ongevestigde Vryheid van Neerlands Gemenebest, wanneer 't zelve als een weerloos Schip, met bruïschende golven van tegenspoeden, haare vernietiginge dreigende, steeds te worstelen had, willen wy geen Godvergetene en snood ondankbare Nederlanders zyn, wy moeten het dan eenig en alleen aan de hulpe van den Alvermogenden God toeschryven, en daar aan ook alleen, dat wy niet verflonden, dat wy niet vernield zyn: Jaa wy moeten erkennen, het is de magtige Jacobs de Wonderdoende God, die Neerlands Gemenebest op haare grondzuilen gevestigd heeft, in spyt en in weerwil van alle haare Vyanden, die haar ondergang bedoelden: En gelyk de Heere doorgaans gewoon is, in den Weg Zyner onberispelyke Voorzienigheit, door middelen te werken, zoo hebben wy buiten allen twyfel, als een middel in des Heeren handt, de grondvesting van dit ons Gemenebest dank

te wyten, aan den Grooten Vost Willem de Eerste, ik zal niet in 't breede uitmeten wat 't hem al gekost heeft, met wat rampspoeden hy niet al te worstelen gehad heeft, voor en al-
 eer hy dit groote oogmerk (*dat 't eenigste in zyne bedoelingen was*) bereikt heeft, alleen zeg ik nu maar als met een woordt, is 't niet Willem de Eerste, (*laaten maar vry zyne Vyanden zelfs Rijkers wezen,*) is het niet zeg ik Willem de Eerste die als een geseegend werktuig in des Heeren handt, Neerlands Volk van de Kluijters der Slaverny, en van 't Jok der harde Dienstbaarheid, waar onder zy gedrukt wierden, en waar aan zy geketend lagen, als eenen anderen Pharao, ik mene den wreeden en ontmenschten Koning van Spanjen hun be-
 heerste, langs wonderbare wegen hun daar van verlost, en hun onder 't Wonderflier des Al-
 lethoogsten, met de onschatbare Kleinodien, van Vryheid in den Burgerstaat, en den Zuiveren en op 's Heeren Woord Hervormden Godsdienst bevooregt heeft: durfden onze voorgangers in die akelige dagen in weerwil van der Vyanden woede, vry uitkomen voor de Waarheid, al was 't ook dat de vlammen der brandstaken waar aan de Getrouwe belyders der Waarheid,

als

als Brandoffers wierden opgeofferd door de glafen vlikkerden, terwyl zy spraken, en hun-
 ne stemme verbieven, waarom zouden wy dan ook niet, by de herdenkinge van Gods Goedertierheden de Waarheid hulde doen, en dus de gedagtenisse van dien Grooten en Onsterffelyken Grondvester van ons Gemenebest vereeuwigen.

☞ Zoude ik nu in de byzonderheden my inlaten om aan te wyzen, in welke hooggaande benauwtheden zig Neerlands Gemenebest in verscheidene tyden zedert deszelfs Grondvestinge bevonden heeft, en daar by aantonen hoe Goedertieren, ja meermalen hoe Wonderbaar, De Allerhoogste Zyn handt tot deszelfs reddinge heeft uitgestrekt, en dus al-
 lesins kragtig bevonden is een hulpe in be-
 nauwtheid, ik zoude dan een korte schets van de geschiedenissen van ons Vaderland moeten opgeven, dan dit de tyd eener Leerrede niet gedogende, zoo laate my hier niet in. Ik wil liever nog een ogenblik stille staan.

BB By die dagen die wy beleeft, en 't geene wy daar in met onze oogen gezien, en met onze ooren gehoordt hebben ten deezen opzigt dan zeggen wy,

B 5

N Was

N Was 't geen tydt van be-
 nauwtheid voor dit Gemenebest, in dien ont-
 zaggelyken Oorlog, die door den Koning van
 Vrankryk den Staat wierde aangedaan, in de
 Jaaren 1740 — 1748, hoe bekommerlyk het
 er doe met ons Land uitzag, behoef ik voor
 kundigen in 's Lands Gebeurtenissen niet in 't
 breede voor te dragen, slag op slag, en breu-
 ke op breuke wierd er uitgeroepen, onze beste
 Vastigheden, meer dan twaalf Barrière Steden,
 zyn ze niet in de Jaaren 1744 en 45, als Vy-
 gebomen met de eerste Vrugten geschudt, en
 gevallen in de handt van den Koning van
 Vrankryk, onze Mannen zyn door 't zweerd
 gevallen, en onze Helden in den stryd, de
 keur onzer Benden, de bloem onzer Natie zyn
 gevangen verzameld als zand, ja met een
 woord een geheele verslagendtheid verspreide
 zig over de Inwoonderen des Landts, en 't
 schein dat Neerlands Gemenebest als tot den
 oeverrand van haar ondergang genaderd was,
 dan door 't Aanbiddelyk bestier des Allerhoog-
 sten Gods, zyn wy uit dat dreigend gevaar
 verlost, de Heere stelde langs een wonderba-
 re weg Zyner Voorzienigheid onze Landpalen in
 Vrede, en maakte de grondelen onzer Poer-
 ten

ten sterk, en wierd dus voor ons bevon-
 den Kragtig een hulpe te zyn in benauwtheid.
 D Daar by gedenken wy aan
 den jongsten Oorlog met 't nabuurig Engeland;
 hoe akelig zag 't er doe niet van rondsomme
 uit, wat eene menigte van onze kostelyke
 Schepen vielen niet in de handt van onzen Vy-
 and, en wierden een buit van zyne woede,
 wat niet een aantal van onze Ingezetenen wier-
 den weggevoerd ter Gevanknisse, terwyl be-
 roofde Egtgenoten en Kinderen het verlies
 hunner Vaderen en Mannen, met een vloed
 van heete traanen beschreiden, dan ook in
 deezen tyd der benauwtheid heeft ons de Hee-
 re geholpen, langs eenen weg waarin de zigt-
 bare handt der Goddelyke Voorzienigheid ont-
 dekt wierd, verwekkende Heldenmoed in 't
 gering getal onzer strydbare Helden, zoo dat
 zy vol moed en vuur, de groote Overmagt
 der Vyand, door den Zeegen des Heeren ver-
 floegen, en op de vlugt dreeven, en door dee-
 zen weg aan Neerlands Volk die blyde Dank-
 stoffe verschafte om te juichen, *Geloofst zy*
de Heere die ons in bunne tanden ten roof
niet heeft overgegeven, onze Zielen is ont-
komen uit den strik des Vogelvaangers,
 de

de strik is gebroken, en wy zyn ontkomen.

Ik doe hier nog by, nauwelyks waren wy dit gevaar ontkomen, en deeze benauwtheid ontworstelt, of wy wierden bedreigt met een ontzaggelyke Oorlog, door den gedugten Keizer van Oostenryk, die reeds op 't Grondgebied van den Staat genadert was, hier door wierd een killen schrik verspreid over Neerlands Inwoonders, en hunne harten waren met regtmatige vrees vervult, bedugt allefins bedugt, dat ons den laastten slag zou treffen: dan T. tot roem van Gods Goederierendheid, schoon ten koste van onnoemelyke schatten, is het dermaten bestierd, dat, dat verterend Sweerd nog in de schede gebleven is, en wy nog aan de vernielinge niet zyn overgegeven.

Dus door 's Heeren hand Verloft van Buitenlands Geweld, wierden wy helaas door 't vuur van Burgerlyke tweedragt ongelukkig in 't midden van ons Land ontsteken, in de uiterste engtens gebragt: hoe naar 't uitziet T. in een Lande, wanneer deszelfs Ingezerenen onvoorzigtig na den teugel der Regeringe komen te grypen, en 't zig onder-

derwinden, den hulk van Staat te bestieren: heeft de droevige ervaring ons, onder een aanschakeling van de schrikkelyke rampen, en allergrootste gevaren, ten duidelyksten bevestigd: zoo dat ik niet nodig hebbe 't zelve breedspakig aan Uw aandacht te erinneren. — Waren wy door deeze altooft Verderffelyke Tweedragt niet in gevaar, dat de Gezegeerde Banden van Unie, waar op ons geheel bestaan, en onafhankelykheid, onder den Zeegeen des Allerhoogsten berustende is, geheel vernietigd zouden worden? — wierde de eerbied en ontzag, dat Ingezerene aan hunne Wettige Souvereine verschuldigt zyn, niet by veelen grotelyks onteerd, en beledigd? — En daar geen Landt zonder handhaving der gevestigde Regtbanken en regtmatige Wetten kan bestaan, heeft niet evenwel derzelver Gezag moeten wyken, voor een willekeurige uitoeffeninge van Regt door sommigen zich aangematigd. — En welke was de vrugt der anders zoo heilzame Drukkers, immers zoo wy anders der Waarheid willen hulde doen, voor 't grootste gedeelte niet dan verfoejelyke lastertaal, niet dan uitwerkzelen van gekante haat en vyandschap van den een tegen

gen den anderen? kortom 't ogenblik schein genadert te weezen, dat de oorspronkelyke en aloude Constitutie van Neerlands Gemeenebest, zoo menigwerf merkelyk door Neerlands God bewaard, niet alleen op haare grondslagen wankelde, maar zelfs in 't uiterste gevaar was, van omverre geworpen te worden, in dit zoo akelyk tydftip van duisternis en elende, heeft het den Allerhoogsten God, die 't lot der Volkeren in handen heeft, behaagt, (*En ó ging 't ons aan 't barmhertige,*) Zynen magtigen hand tot onze behoudenis uit te strekken, ó was dit niet gebeurd welke zouden de gevolgen, de bittere gevolgen van deeze tweedragt geweest zyn? was 't niet als op 't punt, dat er een yselyk Bloedbad stond aangerigt te worden, dat een talloose menigte onzer Ingezetenen door 't alvernielende Zwaard zouden zyn gevelt geworden, waar van 't bitterste nabeklag van Weduwen en Weefen 't gevolg zou geweest zyn: dit heeft de Heere door Zyn Goedertieren bestier verhindert, niet alleen verhindert, maar door deezen wenk der Goddelyke Voorzienigheid, is een gansch schielijke en onverwagte verandering in de Republyk

ge-

gevolgd, welke wy, willen wy ons niet aan snoede, ondankbaarheid schuldig maken, alleen aan den Heere hebben toe te schryven, en er Zyne groote naam alleen de eere van te geeven, 't zy dan onzer aller blyde Juichtaal, 't is de Heere de Heere alleen, die kragtig beweest, voor ons te zyn, een hulpe in de benauwtheid, en dus het zyn de Goedertierendheden verbeurde Goedertierendheden des HeerenHeeren, dat wy nog zyn die wy zyn, en Zyne barmhertigheden die nog geen einde genomen hebben, ja wat zeg ik wy zyn niet alleen niet vernield, maar wy zyn ook nog bewaard by 't genot van onze duurste en dierbaarste panden *Burgerlyke en Godsdienstige voorregten*, de Heerscheude Godsdienst is nog de Hervormde. en op Gods Woord gegronde Godsdienst, de Vrije Genade Leer heeft nog voor den Afgod der Vrije Wil niet behoeven te wyken, 't welk mogelyk, waare de wensch van veelen gelukt, het gevolg zoude geweest zyn. **Neen!** Gods graag getrouwe Knechten mogen nog vry uit hunne stemmen verheffen, om de volwigtige Gerechtigheid van den Heere Jesus zonder eenig inmengzel, als de Waare en eenigste grondslag van des Zondaars heil, in tyd en in eeuwigheid, hunne Gemeenten

aan

aan te kondigen: ó Myne dierbare Toehoorders! mogten wy te zaamen met een vereenigd harte al dit goede van den Heere ontfangen, ook alleen toekennen aan den eenigsten Rotsteen des Heils, uitroepende niet ons ó Heere, niet ons, maar Uwe naamte komt alleen toe de Eere. — Mogten wy eendragtig onzer allerduurste verpligtinge erkennen, tot opregte, hartelyke en Waaragtige dankbaarheid, en mogten wy dezelve dadelyk betonen, door onder ootmoedige en hartgrondige insinckinge van Genade uit der Hoogte, *ons zelve met Ziel en ligbaan ten Offerhande der dankbaarheid aan den Heere, en Zynen dienst, tot te wijzen, of ons daar aan plegtig by vernieuwinge te verbinden.* Dan hebben wy grond van hoope dat 't ons zal wel gaan, en dat Neerlands God niet ons zal zyn.

CC Dan terwyl wy uw sandagt, ter erkenenise, ter dankbaare erkenenise van 's Heeren Goedertierenheden wensten op te wekken, zoo moesten wy niet vergeeten uw te herinneren, dat wy niet moeten denken dat 't werk onzer herstellinge reeds voltooidt zoude zyn, neen, ó neen myne vrienden,

Maar 't Lant zigt nog onder

onder de allefasse nadelige gevolgen, door 't vuur van twist en tweedragt altoost schadelyk veroorzaakt, onzen Koophandel die sterke zenuw van den Staat, is benevens andere, waar door wel eer ons Gemenebest weelig bloeide, nog bitter kwynende; daar by wy zugten nog onder eenen nog veelen giftenden geest van verwerring, waar door in plaats van de gulde Vreede, die sterke band eener welgeregelde Maatschappye, en de opregte liefde; Haat partyfchap en kwaadsprekendheid onder veelen heerschappye voerd; en 't geen by dit alles onze bekommering regtmatig vermeerdert, is, buiten allen twyffel het steeds toenemend bederf in grondbeginzelen en seeden; welk een talloose fchaar gekante Vyanden van Waarheid, God, en Godsdienst, zyn er in 't midden van ons Land, die met den geest van Atheistery Deistery en Vrygeestery bezielde zyn, de dierbaarste en verhevenste Waarheden van onzen Geheilighden en op Gods Woord gegronnen Godsdienst, steeds ondermynen, en 't met al hun vermogen 't er op toelleggen om ze den bodem in te slaan, hier van zyn de onwraakbare bewyzen de veelvuldige heilloose schriften, die als vrugten van hunnen,

C door

door den Vorst de Duisternisse angevuurd
 verderffelyken Geest, dagelyks 't ligt zien, de
 Godvergetene en Godverlochenende redenen
 die gedurig in de vergadering deezer Boos-
 doenderen door hun met alles wat Heilig is
 den spot dryvende, worden voortgebracht,
 waar door nog steeds andere van 't spoor der
 Waarheid afgetrokken, en als met hun verpest
 worden; en gelyk 't verderf in grondbegin-
 zelen dagelyks aangroeit, ó wat zyn ook de
 zeeden van ons Land verbasterd, en wat neemt
 derzelve verderf niet ook dagelys toe,
 by groot en klein, aanzienlyke en geringe,
 § ó wat wordt de Godsdienst, dat aller-
 dierbaarst geschenk der Godheid ons verleend,
 by veelen niet met een oog van kleinagtinge
 aangezien, veragt en onverantwoordelyk ver-
 waarlooft, en hoe is dezelve by veele die ze
 nog al waarnemen, een sleur werk, een werk
 als uit gewoonte, en dus als eenen harteloo-
 sen en geesteloozen Godsdienst geworden;
 §§ hoe schandelyk wordt de Heilige naam
 des Heeren niet by veelen ontheiligt, Zyne
 glorifyke deugden en vooral Zyn Alwetend-
 heid en Alomtegenswoordigheid verloochend,
 terwyl men de zonde vry uitspreekt, en in-
 drinkt

drinkt als water, zeggende met sprekende dá-
 den *de Heere en ziet 't niet, de God Jacobi*
en merkt er niet op, ja Gods Regtvaardig-
 heid, en Zyne Waarheid als met de voeten
 getreden, en dat §§ ik vooral niet vergee-
 ten moet, ó hoe Godtergende wordt niet by
 veelen des Heeren Heiligen dag *die Koninginne*
der dagen misbruikt, hoe schandelyk en on-
 verantwoordelyk het bywonen, vooral 't ge-
 zet bywonen van den openbaren Godsdienst
 verwaarlooft, ó wat maakt men niet tegen 't
 uitdrukkelyk bevel van God, deezen dag tot
 een dag van plaaisier, tot een reisdag, ja tot
 een zondendag, door in gezelschappen der
 ydelheid zig in den dienst der zonde te ver-
 lustigen, door in drinkgelagen de schepfelen
 Gods te misbruiken, en door op wyken en
 straten gekkerny en zotgeklap aan te rigten,
 ja wat een dertelheid, weelde en ydele praal
 en pragt wordt er gelyk andersins zoo ook
 vooral op deezen Heiligen dag des Heeren ge-
 zien, en wilde ik (dit met den vinger hebben-
 de aangeroert) den geheelen lyst den vernede-
 rende lyst der nationale zonden verder in der-
 zelve byzonderheden uithalen, waar zou ik
 beginnen, waar zou ik eindigen, ik besluite

dan dit, met te zeggen *och! had 't indruk op onze barten, Neerlands schuld, is geklommen tot den Hemel toe*, en deeze zonden zyn grooter als wy gadeslaan, hoe elk zynen weg bedorven heeft, groote en kleine, aanzienlyke en geringe, den Koning, den Priester, de Propheet, ja wat zeg ik ook zy, die anders de steun der Aarde zyn, de grondzuilen van 't Gemenebest, hebben ook hunnen weg bedorven, de kostelyke Kinderen van Sion tegen syn goud gesthat, zyn de aarde vlesfen gelyk geworden, ja nog grooter worden deeze zonden, wanneer wy aanmerken, hoe dezelve steeds begaan worden tegen de aanhoudende en allefins verbeurde Goedertierenheden des Heeren, tegen de zoo welmeenende, ernstige en getrouwe waarfchouwing, en vermaningen en bedreiginge van des Heeren Knechten, uit 's Heeren naam:

☞ Staàn wy nu by al 't gefegde, (waaraan elk uwer als een zekere en onloochenbaare Waarheid, het seegel moet hangen.) met aandagt stille, zyn er dan voor ons niet de gewigtigste redenen van bekommernisse, dat de Heere met Zyne Goedertierenheden van ons zal wyken, en dat Hy de byl, de zoo lang
opge-

opgehevene byl Zyner gedugte wrake, beveel zal geven om ons den laatsten, den doodelyken slag toe te brengen, en ons aan een gehele verwoestinge over te geven; dit zoo zynde: Is 't dan geen tydt, ja is het dan niet meer dan tydt, om in deesen onzen dag der Verschoninge met allen ernst, onder vurige Insmekinge der Goddelyke Genade uit der hoogte, te bedenken 't geen tot onze Vrede dienende is.

☞ Dan vraagt gy my (*och wat 't in waren ernst!*) Wat weg hebben wy tot deesen einde in te slaan? Toch:

☞ Ik weet geen Heiliger, geen veiliger weg, dan 't na den Heere henen te wenden, dan op 't voetspoor der oude Godvrugtige volgens onze verklaarde woorden, *den Heere tot onze toevlugt en sterkte te stellen*, dit is de eenige, ook de een enige Weg, ik wete en kenne er geen andere: Langs deesen Weg, is de duurzame behoudenis van ons Gemenebest, de verdryving der zwarte Wolken, en dus de ontheffinge van nog drukkende, en bevrydinge van dreigende onheilen en rampen te zoeken. Jaa langs deesen Weg mogen wy ook veilig verwagten, dat 't ook
onze

onze Perzonen, onze Geflagten, en alles wat ons dierbaar is, wel zal gaan.

¶ Wel aan dan dierbare Gemeente! laten wy zonder uiftel, elk naar onzen ftand, en in ons kring, door de reeds opgegevene dringenfte en aandoenlykfte beweegredenen worden aangezet, om dog den Heere steeds te ftellen tot onzen toevlugt, ten einde om ons — geduurig in 't verborgene af te zonderen, en den Heere vurig te fmeken, om Zynen verligtenden Geest, om met levendige, en byblyvende indrukken in onze hoog opgeklommene fchulden te worden ingeleidt, — om ons met een fmertelyk gevoel voor God fchuldig te erkennen, over onze fchuld in waarheid verrooemoedigt te mogen worden, daar van nedrige opregte en gulhartige belydeniffe te doen voor des Heeren aangezigt, — en om in 't reinigmakend Borg en zoenbloed van den Goddelyken Zaligmaker, onder een vrywillig en volvaardig afzien van al onze waardigheid en verdienften, verzoeninge te zoeken van alle onze Zonden, en niet te rusten, voor en al eer de luft en liefde, de kragt en heerschappy der Zonde in ons harte verbroken zy, en er in

ons harten geboren worde, een geheiligde een heerschende luft om voor den Heere te leven, om steeds onder Zalige indrukken van Zyn tegenswoordigheid te mogen verkeeren, en ter betragtinge van dat geene dat den Heere welbehagelyk kan bevonden worden, in ftaat gefteft te mogen worden. En voor al. *o* Opregte en getrouwe in den Lande! die gy ook voor den Heere grotelyks fchuldig ftaat! . . . *o* Zoekt gy ook vooral deefen weg in te ftaan, 't gaa uw aan 't harte, dat gy de fteunpylaren zyt van Land en Kerk. *o* Luiftert naa des Heeren Heilftem, *keer weder gy afkerige Kinderen, en ik zal uw afkeringen genezen*, late 't uwe Harte taal zyn, onder infmekinge van genade der hoogte, *ziet hier zyn wy, wy komen tot uw, waarlyk te verzeefs verwacht men 't van de Bergen, en de menigte der Heuvelen, waarlyk in de Heere onze Godt is alleen Israëls Heil; jaa, ik zal dan wederkeren tot mynen varigen man, want doe was 't my beter als nu.*

¶ Worden wy hier toe vervaardigt, *o* laten wy 't dan ook ons duurfte verpligtinge rekenen, en het voor ons een voorregt erkennen, om ook met opzigt tot de

de belangen van ons dierbaar Vaderland, den Heere te stellen tot onze toevlugt, en sterkte, ten einde — om de dierbare belangen van 't lieve Vaderland, aan de veilige bescherming des Allerhoogsten geduurig op te dragen, en aan te bevelen, dat 't den Heere believe, uit verbeurde goedheid met ons te wezen, Zynen Zegen als in dagen van ouds op ons te doen nederdalen, den vorigen bloey van dit Gemenebest te doen herleven, ja dat het Hem Goedertieren moge behagen, om de Wolken van zwarigheid die nog hangen over ons tydelyk Welvaren te verdryven, en dus ons van drukkende of nog dreigende onheilen te bevryden. — Laten wy vooral 't voor ons een der gewigtigste verplichtingen rekenen, om geduurig onze smekingen ten Hemel op te zenden, dat de Heere de verrigtingen der Overheid en Hunne maatregelen die genomen worden, om 't waare welzyn van Land en Kerk te bevorderen, met Zyne Goddelyke goedkeuringe wil agtervolgen, en daar de bekoorlyke Eendragt, ten beste van 't Vaderland werkende, op den Zegen des Allerhoogsten mag wagten, zoo moeten wy steeds met vereende harten smeken, dat de ver-

deelt-

deeltheid en verwerring die zoo lange in de raadalen geheerst heeft, eens voor altooft een einde moge neme, dat in plaats daar van de beminnyke Eensgezindheid, in de Hoge Vergaderingen haar Zetel mag vestigen, en dus dat 's Lands Oudsten met eenen eenparigen schouder, 't daar steeds op mogen toelleggen, het zy in Staats Stadhouderyk, Stads of Lands bestier: dat 't vervallene hersteld, het verkeerde te regte gebragt moge worden, en dat de tederbartige Handhavinge van onze dierbare Voorregten, en Vryheden, onder den Zegen des Allerhoogsten, zoo duur verkregen door 't Goed en Bloed onzer Voorvaderen, het geduurig en bestendig voorwerp mogen zyn, van hun gezamentlyke aandacht en ernstige overweginge, ja dat alle droevige partyenschappen, en rustverstorende twist een einde mag komen, en dat de beminnyke, de gulde Vrede, als in de dagen van ouds mag herleven, en dat Liefde en Eensgezindheid ten goede, allezins onder ons mogen Heerschappye voeren, op dat dus, daar wy thans Vrede hebben van buiten, dat 't dus ook allezins Vrede van binnen moge zyn, en dus ons dierbare

Voorregten, op vaste en onwrikbare Grond-
zullen gevestigd moge blyven, en 't dus
Neerlands Gemenebest wel mag gaan, tot
in 't laatste Nagelagt.

Worden wy hier toe vervaardigt, en wen-
schen wy onder opzien na Genade uit der Hoogte
deesen weg inslaan, dan, dan mogen wy ook
met grond verwagten, dat de Opperregeerder
als Neerlands God, steeds een wakend oog
ten goede op ons zal houden, ons met Zyne
Zeegeningen zal omringen als met rondüse,
dat wy, dat onze Nakomelingen na ons, die
blyde juichtaal zullen mogen aan heffen, en
met opzigt tot Neerlands Jerusaleem zullen mo-
gen uitroepen DE HEERE IS ALDAAR,
Heerschappie voerende Genade uit der Hoogte,
bekerke hier toe onze harten, dit is, dit
blyft onze harte Wensch en Bede, Amen 't
zy zoo Amen.

Stepping Bildts Aigene

Stichting Bildts Aigene